

A kézdivásárhelyi temetőkről

A jelenlegi Kézdivásárhelynek öt temetője van: református, római katolikus, ortodox és zsidó temető, valamint a 20. század közepén a városhoz csatolt Oroszfa lu temetője. Mindenik a település szélén, többnyire dombos, árvíz től védett területen helyezkedik el.

Középkori szokás szerint a települések első temetői a templomok mellett voltak (Gaal 2006: 6). A 18. századi kézdivásárhelyi térképek és a napjainkban is ismert településszerkezet azt igazolja, hogy a főtéri református templom északnyugati felétől, mintegy 10 000 m² területen, az építkezések csak később indultak el. 1905-ben Török Andor, a város akkori polgármestere, a Kézdivásárhelyen megjelenő *Székelyföld* lapban egy terjedelmesebb írást tett közzé a város 18. századi életéről. Abban említi, hogy a korabeli iratokban a várfallal körülvett templom mellett egy *posványos* terület, a *cigánytó* terült el, ami a 19. század közepén még létezett. Kiterjedését tekintve nem tudni mekkora lehetett, de a fent említett terület környékén több helyen kerültek elő korabeli sírok. A különböző egészségügyi rendeletek következtében csak a 16–17. századok folyamán telepíthették ki a temetőt az akkori helység keleti határába, az Oroszfa lu felőli Torjapatak árterülete fölé emelkedő terasz peremére. Török Andor szerint a 18. század elején már teljesen felhagyták a templom melletti temetőt.¹

A középkorban épített templomoknál jellemző volt, hogy az egyházi és világi méltóságokat a templomok alatt kialakított kriptákban temették el. Tekintettel arra, hogy Kézdivásárhely első temploma is ebben a korban épült, feltételeztem, hogy itt is lennie kellett kriptának. Az erre vonatkozó választ a kézdivásárhelyi református egyház 1914. január 26-i presbiteri gyűlés jegyzőkönyvében találtam meg.² A gyűlés egyik napirendi pontja többek között arra vonatkozott, hogy a „templom restaurálásával kapcsolatosan támassék fel a templom alatt lévő kriptá, régi érdekességek feltalálhatása céljából”. A presbitérium a *Székely Ujság* 1913. évi 131. számában megjelent *Református aláírással* címet viselő cikk kapcsán foglalkozott az ügyvel, melyet végül nem tartottak időszerűnek, így levették a napirendről. Az akkori

¹ Török Andor *Székelyföld* 1905. december 7., XXIV. évf., 98.; Dimény 1997: 183.; – A 40. udvartérben lakók szerint még a 20. század második felében zajló építkezések során is találtak régi sírokat a templom melletti 39. udvartér és a tőle több háznyira fekvő 40. udvartér között. A két udvartér egymástól több ház távolságra nyílik, ami eltér a többi udvartértől, melyeket mindössze csak egy-egy ház sor választ el egymástól.

² KREKL – I/24, 1914, 8/251.

templomjavítás során a kriptá bejáratát valószínűleg eltakarták, így az elmúlt 100 év alatt teljesen megfeledkeztek a templom alatti kriptáról. Az egyházhoz közel álló személyek nem tudnak róla és semmi jel nem utal arra, hogy hol lehet a kriptá lejárata.

A reformáció terjedését követően a római katolikusok kisebb csoportja a Kantában húzódott meg, de számukra folyamatos háttérrel, biztonságot és utánpótlást jelentett a felső-háromszéki *Szentföldön* élő szinkatolikus lakosság. Elsősorban nekik, másodsorban pedig a központi, bécsi hatalom támogatásának köszönhetően a kantai közösség a 18. század végére látványos gyarapodásnak indult. Ennek eredményeként csakhamar egy jelentős intézménnyel gazdagodott a közösség, ugyanis Nagy Mózes minorita szerzetes az 1680-ban Esztelneken alapított iskoláját ide helyezte át. A kantai és a felső-háromszéki római katolikusok 1696-ra felépítettek egy kisebb minorita templomot, amit a 18. század folyamán impozáns szentéllyel és minorita rendházzal bővítettek. A római katolikus közösség számának gyarapodását az is jelzi, hogy 1835-ben Rudnay Sándor, Erdély püspöke már azzal fordult a város vezetőségéhez, hogy az utaljon ki külön temetőhelyet a katolikus híveknek, mert a református temető mellett fenntartott hely már nem elegendő. Erre a kérésre kapta meg a katolikus egyház a mai temető egy részét. A temető nagyobbik felét Wellnreiter György, kezdivásárhelyi örmény sörgyáros, volt főgondnok adományozta a katolikus hitközségnek a 19. század végén (Dimény 1997: 183–184).

Kézdivásárhely – vásáros hely lévén – pihenő és szálláshelye volt az ortodox felekezethez tartozó átutazó kereskedőknek és fuvarozóknak. A 17. században Kanta területén ők építették a napjainkban is meglévő ortodox templomot, amivel egyidőben valószínűleg temető is létesült. Orbán Balázs a 19. század második felében 40 ortodox vallásút jegyzett fel. A nagyobb gyárak létesítéséig (1968) a város ortodox lakosságának száma elenyésző volt. Temetőjük a város szélén volt, ott ahol az 1990-es év elejétől épül az új ortodox templom. Ezt a temetőt 1967-ban számolták fel és nyitottak egy új temetőt a katolikus sírkert szomszédságában (Dimény 1997: 184).

A ma is létező, a 20. század első felében megnyitott zsidó temetőt csak az 1930-as évek végéig használta a közösség (Féder 2006: 393–395). A második világháborús tragédiában gyakorlatilag teljesen felszámolódott a közösség, utolsó tagját, Stein Emánuel Manót sem oda temették el, amikor 2003 tavaszán elhunyt (Féder 2006: 534–549).

1968 után a város lakossága növekedésnek indult. Ez később a magyar temetők túlzásfóltsághoz vezetett. Gyakorivá váltak az egymás sírjába való temetkezések. Ennek elkerülése végett bővítették a temetőket, vagyis a temetőkerten kívül nyitottak újabb sírokat, így a református és katolikus temető is régi és új részre oszlott. A református temetőben az 1970-es években nyitott temetőhely is feltelt, ezért 2007-ben a református egyház a város délkeleti határában, a jelenlegi temetőtől fél kilométerre déli irányba, egy közel 3 hektáros saját területen új temetőt létesített. Az 1990-es évek elején a római katolikus egyház is kénytelen volt a temetőkerten kívül bővíteni a temetőt, amely az elmúlt 29 évben majdnem teljesen feltelt.

Az 1980-ban épített ravatalozó a római katolikus temető bejáratánál, előtérben az 1990-es évek elején megnyitott új temető. (DA, 2019)

A kézdivásárhelyi zsidó temető. (DA, 2016)

© www.kjnt.ro/szovegtar

A kézdivásárhelyi ortodox temető. (DA, 2019)

A kézdivásárhelyi régi református temető légi felvétele. (Ignác Szabolcs, 2018)

© www.kjnt.ro/szovegtar

